

บทที่ 1

บทนำ

ประเทศไทยเป็นแหล่งผลิตข้าวที่สำคัญและครองอันดับหนึ่งของการส่งออกข้าวมาเป็นเวลานาน โดยมีพื้นที่การผลิตข้าวเฉลี่ยปีละประมาณ 60 ล้านไร่ ประมาณร้อยละ 15.3 ของพื้นที่ผลิตข้าวของโลก ได้ผลผลิตเฉลี่ยปีละประมาณ 20 ล้านตันข้าวเปลือก มีผลผลิตข้าวเหลือจากการบริโภคภายในประเทศปีละประมาณ 5 ล้านตันข้าวสาร เพื่อการส่งออกข้าว คิดเป็นร้อยละ 30.7 ของตลาดการส่งออกข้าวของโลก โดยมีประเทศคู่ค้ารายใหญ่ของไทยในทวีปเอเชียและแอฟริกาประมาณร้อยละ 81.2 (ยุคติ, 2540)

ในปัจจุบันประชากรของโลกเพิ่มขึ้น ทำให้ความต้องการบริโภคข้าวและผลิตภัณฑ์จากข้าวเพิ่มมากขึ้นในขณะเดียวกันประเทศที่เป็นแหล่งผลิตรายใหญ่อื่นๆ ของโลก ได้แก่ จีน อินเดีย บังกลาเทศ เวียดนาม ญี่ปุ่น และฟิลิปปินส์ พยายามที่จะพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตข้าวให้เพียงพอต่อการบริโภคภายในประเทศและต่อการเพิ่มปริมาณการส่งออกให้สูงขึ้น อันจะมีผลต่อสัดส่วนปริมาณการส่งออกของข้าวไทย โดยเฉพาะประเทศเพื่อนบ้านที่มีค่าแรงต่ำ และต้นทุนการผลิตต่ำ ซึ่งจะทำให้มีบทบาทในการแข่งขันตลาดข้าวไทยในอนาคต ในสภาวะแบบนี้ ประเทศไทยจะต้องวิเคราะห์การผลิตและสถานการณ์ส่งออก โดยเน้นการผลิตข้าวคุณภาพดี จัดระบบการผลิตแผนใหม่ ใช้พันธุ์ดี จัดพื้นที่นาให้เหมาะสม นำเครื่องจักรกลการเกษตรใช้ทดแทนแรงงานและพัฒนา ระบบโรงสี โดยที่ประเทศไทยมีความได้เปรียบในสภาพภูมิประเทศและสภาพภูมิอากาศสำหรับการทำนามีพันธุ์ข้าวดี ทั้งพันธุ์พื้นเมืองที่ตลาดภายในและต่างประเทศต้องการสูง คือ ข้าวขาวดอกมะลิ 105 และข้าวพันธุ์ลูกผสมต่างๆ นอกจากนี้ยังมีเทคโนโลยีการผลิต การเก็บเกี่ยว และการแปรรูปข้าวสารที่ก้าวหน้า จัดได้ว่ามีศักยภาพสูงที่จะพัฒนาการผลิตข้าวคุณภาพดี อันที่จะเพิ่มมูลค่าของสินค้าในรูปผลิตภัณฑ์ต่างๆ ส่งออกให้มากขึ้นเป็นการแก้ไขสภาพทางเศรษฐกิจในสภาวะปัจจุบัน (ยุคติ, 2540)

ข้าวขาวดอกมะลิ 105 หรือ ข้าวหอมมะลิ (Jasmine Rice) เป็นข้าวไทยที่มีชื่อเสียงและรู้จักกันทั่วโลกเนื่องจากเป็นข้าวที่มีคุณภาพดี รสชาदनุ่มมีกลิ่นหอม ได้รับความนิยมนจากผู้บริโภคทั้งตลาดภายในและต่างประเทศ จากแนวโน้มและการตลาดข้าวของตลาดโลกและความต้องการข้าวที่มีคุณภาพจากประเทศไทย รัฐบาลไทยโดยกรมส่งเสริมการเกษตรได้มีนโยบายให้มีการพัฒนาการผลิตข้าวคุณภาพดีให้มากขึ้น โดยหลีกเลี่ยงการผลิตข้าวคุณภาพต่ำ ซึ่งมีการแข่งขัน

ในตลาดโลกสูงและได้ประกาศให้ปี 2540 เป็นปีเริ่มต้นแห่งการรณรงค์เพิ่มผลผลิตข้าวคุณภาพดี (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2539)

แหล่งผลิตข้าวข้าวดอกมะลิ 105 ส่วนใหญ่จะอยู่ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือ โดยที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นแหล่งปลูกของประเทศ จังหวัดที่ปลูกมากได้แก่ สุรินทร์ ยโสธร บุรีรัมย์ นครราชสีมา ศรีสะเกษ อุบลราชธานี ร้อยเอ็ด และมหาสารคาม ภาคเหนือมีจังหวัดที่ทำการปลูกข้าวขาวดอกมะลิ 105 ที่ให้คุณภาพของเมล็ดดีเป็นที่ยอมรับหลายจังหวัด เช่น เชียงราย เชียงใหม่ พะเยา เพชรบูรณ์ พิษณุโลก ปลูกโดยวิธีปักดำผลผลิตประมาณ 50-60 ถังต่อไร่ เนื่องจากความอุดมสมบูรณ์ของดินดี (บริบูรณ์, 2540) ระยะเวลาที่เหมาะสมสำหรับการเก็บเกี่ยวข้าวนี้เรียกว่า ระยะพลับพลึงหรือที่เรียกว่าสุกเหลืองกล้วย ให้ทำการเก็บเกี่ยวทันทีเพื่อให้คุณภาพข้าวดี เมล็ดข้าวจะแข็งแรงแรงดีมีคุณภาพในการสีดีและมีน้ำหนักดี ในระหว่างการเก็บเกี่ยวอาจมีการสูญเสียข้าวเกิดขึ้น การสูญเสียดังกล่าวเกิดจากการสูญเสียเนื่องจากเนื่องจากพันธุ์ข้าวมีลักษณะร่วงง่าย การสูญเสียข้าวจากรวงที่สูงอมเกินไปจนร่วงจากต้นข้าว การสูญเสียจากศัตรูและภัยธรรมชาติ เป็นการสูญเสียทางด้านปริมาณ การสูญเสียขณะเก็บเกี่ยวยังมีสาเหตุเนื่องจากอุปกรณ์ที่ใช้ในการเก็บเกี่ยวไม่สามารถทำงานได้อย่างรวดเร็ว แรงงานที่ใช้ในการเก็บเกี่ยวไม่เพียงพอ (อัมมาร, 2535) เนื่องจากคุณภาพการสีของข้าวจะดีหรือเลวอยู่กับปัจจัยหลายอย่างขึ้นอยู่กับพันธุ์ข้าวมีรูปร่างเมล็ด ลักษณะท้องไข้ ความเลื่อมมันใสขุ่นอย่างไรและความชื้นในเมล็ดขณะเก็บเกี่ยว วิธีการเก็บเกี่ยว การตาก การนวด การเก็บรักษาและเครื่องสีข้าว ถ้าเก็บเกี่ยวข้าวเร็วเกินไป ข้าวยังไม่แก่เต็มที่มีความชื้นในเมล็ดสูงหรือเก็บเกี่ยวเมื่อข้าวงอมเกินไปข้าวเกิดการแตกร้าว คุณภาพการสีต่ำ สีได้เนื้อข้าวสารและข้าวเต็มเมล็ดน้อย ข้าวที่มีคุณภาพการสีดี ควรมีเปลือกบาง เมล็ดใสแรงแรง สีแล้วได้เปอร์เซ็นต์แกลบและข้าวหักน้อย เปอร์เซ็นต์ข้าวเต็มเมล็ดต้นข้าวและข้าวหักสูง ถ้าคุณภาพการสีต่ำกว่ามาตรฐานราคาข้าวจะต่ำลงด้วย (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2521)

ดังนั้นจึงควรมีการศึกษาทดลองเพื่อทราบอายุเก็บเกี่ยวและวิธีการเก็บเกี่ยวที่เหมาะสมในการเก็บเกี่ยวข้าวหอมมะลิเพื่อให้ได้ข้าวที่มีคุณภาพสูง และลดการสูญเสียเนื่องจากการเก็บเกี่ยวในระยะเวลาที่ไม่เหมาะสม ทั้งนี้เพื่อเป็นข้อมูลประกอบในการจัดระบบการจัดการและส่งเสริมเกษตรกรหรือผู้สนใจต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาหาอายุการเก็บเกี่ยวที่เหมาะสมต่อผลผลิตและคุณภาพของข้าวขาวดอกมะลิ 105 เมื่อเก็บเกี่ยวโดยใช้แรงงานคน และเก็บเกี่ยวโดยใช้เครื่องเกี่ยวแบบวางราย
2. เพื่อศึกษาผลกระทบของอายุการเก็บเกี่ยวที่ระยะต่างๆ ที่มีผลต่อผลผลิต การสูญเสียและคุณภาพของข้าวขาวดอกมะลิ 105 เมื่อเก็บเกี่ยวโดยใช้แรงงานคนและเก็บเกี่ยวโดยเครื่องเกี่ยวแบบวางราย